

אגדת המכוער-מקורות

1. תלמוד בבלי מסכת תענית פרק ג - סדר תעניות אלו [דף יח עמוד ב]

תנו רבנן: לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז.

מעשה שבא רבי אלעזר (בן רבי) + מסורת הש"ס: ברבי + שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על חמור ומטייל על שפת נהר, ושמו שמחה גדולה, והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה.

[דף כ עמוד ב] נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר. אמר לו: שלום עליך רבי! ולא החזיר לו. אמר לו: ריקה, כמה מכוער אותו האיש! שמא כל בני עירך מכוערין כמותך? אמר לו: איני יודע, אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית.

כיון שידע בעצמו שחטא ירד מן החמור ונשתטח לפניו, ואמר לו: נענית לך, מחול לי! - אמר לו: איני מחול לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית. היה מטייל אחריו עד שהגיע לעירו.

יצאו בני עירו לקראתו, והיו אומרים לו: שלום עליך רבי רבי, מורי מורי! אמר להם: למי אתם קורין רבי רבי? - אמרו לו: לזה שמטייל אחרך. אמר להם: אם זה רבי - אל ירבו כמותו בישראל. - אמרו לו: מפני מה? - אמר להם: כך וכך עשה לי. - אמרו לו: אף על פי כן, מחול לו, שאדם גדול בתורה הוא. אמר להם: בשבילכם הריני מחול לו. ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן.

מיד נכנס רבי אלעזר בן רבי שמעון ודרש: לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז, ולפיכך זכה קנה ליטול הימנה קולמוס לכתוב בו ספר תורה תפילין ומזוזות.

2. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ה, הלכה ה

ואסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו ואפילו שלא בפניו, והוא שיהיה השם פלאי שכל השומע ידע שהוא פלוני, ולא יזכיר שמו בפניו ואפילו לקרות * לאחרים ששם רבו כדרך שעושה בשם אביו, אלא ישנה את שם אפילו לאחר מותם, ולא יתן שלום לרבו או יחזיר לו שלום כדרך ח שנותנים לריעים ומחזירים זה לזה, אלא שוחה לפניו ואומר לו ביראה וכבוד שלום עליך רבי, ואם נתן לו רבו שלום יחזיר לו שלום עליך רבי ומורי.

3. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק מא

רבי שמעון אומר ג' כתרין הם אלו הן. כתר תורה. וכתר כהונה. וכתר מלכות. וכתר שם טוב עולה על גביהן. כתר כהונה כיצד אפילו נותן כסף וזהב שבעולם אין נותנין לו כתר כהונה שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם (במדבר כ"ה י"ג). כתר מלכות אפילו נותן כל כסף וזהב שבעולם אין נותנין לו כתר מלכות שנאמר ודוד עבדי נשיא להם לעולם (יתזקאל ל"ז כ"ה). אבל כתר תורה אינו כן. עמלה של תורה כל הרוצה ליטול יבא ויטול שנאמר הוי כל צמא לכו למים (ישעיה נ"ה א'):

הוי עמל בדברי תורה ואל תתעסק בדברי בטלה. מעשה ברבי שמעון בן יוחאי שהיה מבקר את החולים ומצא אדם אחד שתפוח ומוטל בחולי מעים ואומר גידופין לפני הקדוש ברוך הוא. אמר לו ריקה היה לך שתבקש רחמים על עצמך ואתה אומר גידופין. אמר לו הקדוש ברוך הוא יסלקנו ממני ויניחנו עליך. אמר [לו] יפה עשה לך הקדוש ברוך הוא שהנחת דברי תורה והיית מתעסק בדברים בטלים:

מעשה ברבי שמעון בן אלעזר שבא ממגדל עדר מבית רבו והיה רכוב על החמור ומטייל על שפת הים ראה אדם אחד שהיה מכוער ביותר א"ל ריקה כמה מכוער אתה שמא כל בני עירך מכוערין כמותך. א"ל ומה אעשה. לך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית. כיון שידע רבי שמעון שחטא ירד מן החמור

והיה משתטח לפניו. אמר לו נענית לך מחול לי. אמר לו איני מוחל לך עד [שתלך] לאומן שעשאני ותאמר כמה מכוער כלי זה שעשית. רץ אחריו שלשה מילין. יצאו אנשי העיר לקראתו אמר לו שלום עליך רבי. אמר להם למי אתם קוראים רבי. אמרו לו למי שמטייל אחריד. אמר להם אם זה רבי אל ירבו כמותו בישראל. אמרו לו חס ושלום ומה עשה לך. אמר להם כך וכך עשה לי. אמרו לו אף על פי כן מחול לו. אמר להם הריני מוחל ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן. אותו היום נכנס רבי שמעון לבית המדרש הגדול שלו ודרש. לעולם יהא אדם רך כקנה ולא יהא קשה כארז. מה קנה זה כל הרוחות באות ונושבת בו הולך ובא עמהם דממו הרוחות חוזר הקנה עומד במקומו. ומה סופו של קנה זה זכה ליטול הימנו קולמוס לכתוב ספר תורה. אבל ארז אינו עומד במקומו אלא כיון שנשבה רוח דרומית עוקרתו והופכתו על פניו. ומה סופו של ארז באים עליו סתתין ומסתתין אותו ומסככין ממנו בתים והשאר משליכין אותו לאור. מכאן אמרו יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז :

4. ישעיהו פרק מא (יט) אֶתְּנוּ בְּמִדְבָּר אֶרֶז שֶׁטָה וְהִדְס וְעַץ שֶׁמֶן אֲשֵׁים בְּעֶרְבָה בְּרוּשׁ תִּדְהָר וְתֹאשֹׁר יַחְדָּו :

במדבר פרק כד : (ו) פְּנִיָּהִים נְטִיּוֹ בְּנִיָּהִים עֲלֵי נֶהָר כְּאֶהֱלִים נָטַע יִקְוֶה כְּאֶרְזִים עֲלֵי מַיִם :

ישעיהו פרק יט : (ו) וְהֶאֱזִיחוּ נְהָרוֹת דָּלְלוּ וְחֶרְבוּ יֶאֱרִי מְצֹר קִנְה וְסוּף קָמְלוּ :

יחזקאל פרק כט : (ו) וְיִדְעוּ כְּלֵי־שָׁבִי מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יִקְוֶה יַעַן הָיִיתֶם מְשַׁעֲנֵת קִנְה לְבַיִת יִשְׂרָאֵל :

5. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כ עמוד א

אמר רב יהודה אמר רב : לברכה. כנדה, מה נדה יש לה היתר - אף ירושלים יש לה תקנה. היתה כאלמנה, אמר רב יהודה : לברכה, כאלמנה - ולא אלמנה ממש, אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים, ודעתו לחזור עליה. וגם אני נתתי אתכם נבזים ושפלים, אמר רב יהודה : לברכה, דלא מוקמי מינן לא רישי נהרי ולא גזיריפטי. והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים, אמר רב יהודה אמר רב : לברכה. דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן : מאי דכתיב נאמנים פצעי אוהב ונעדרות נשיקות שונא - טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שברכן בלעם הרשע ; אחיה השילוני קללן בקנה, אמר להם לישראל והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה, מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובין, ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו - אין מזיזות אותו ממקומו, אלא הולך ובא עמהן. דממו הרוחות - עמד הקנה במקומו. אבל בלעם הרשע בירכן בארז, שנאמר כארזים (עלי מים), מה ארז זה אינו עומד במקום מים, ואין גזעו מחליף, ואין שרשיו מרובין, אפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו, כיון שנשבה בו רוח דרומית - עוקרתו והופכתו על פניו. ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול הימנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה נביאים וכתובים.

6. ירמיהו פרק יח

(ב) קוים וְיִרְדְּתָ בַּיַּת הַיּוֹצֵר וְשָׁמָּה אֲשַׁמִּיעֶנָּה אֶת־דְּבָרֵי :

(ג) וְאֶרְדָּ בַּיַּת הַיּוֹצֵר וְהִנְהוּ וְהִנְהִינָה עֲשֵׂה מְלֶאכָה עַל־הָאֲבָנִים :

(ד) וְנִשְׁחַת הַכְּלֵי אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה בְּחֶמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר וְשָׁב וַיַּעֲשֶׂהוּ כְּלֵי אַחֵר כְּאֲשֶׁר יֵשֶׁר בְּעֵינֵי הַיּוֹצֵר לַעֲשׂוֹת :

7. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ז עמוד א

אמר רבי חנינא בר אידי : למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב הוי כל צמא לכו למים - לומר לך : מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה.

8. מיכה פרק ד

(ח) וְאַתָּה מְגִדְלֵעֲדָר עֹפֵל בַּת־צִיּוֹן עֲדִידָה תֵּאֲתָה וּבֹאָה הַמְּמַשְׁלָה הַרְאֵשְׁנָה מִמְּלֶכֶת לְבַת־יְרוּשָׁלַם :

9. תרגום יונתן נביאים מיכה פרק ד

(ח) וְאַתָּה מְשִׁיחָא דְיִשְׂרָאֵל דְטָמִיר מִן קִדָּם חוֹבֵי כְּנֶשֶׁתָא דְצִיּוֹן לָךְ עֲתִידָא מְלָכוּתָא לְמִיתֵי וְנִיתֵי שְׁלֵטוֹנָא קִדְמָאָה לְמְלָכוּת כְּנֶשֶׁתָא דְיְרוּשָׁלַם :